

ปัญหาการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชนในประเทศไทย

The Problem of Democracy Learning in Thailand

พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรบุญโญ

พระครูวิจิตรธรรมโชติ

อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน ฯ

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจและปัญหาการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชนในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจประชาธิปไตยเพราะความเบื่อหน่ายทางการเมืองของประชาชน ขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การซื้อสิทธิ์ขายเสียง ความอ่อนด้อยของสถาบันทางการศึกษา ขาดการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง คนไทยขาดจิตสำนึกรักประชาธิปไตย ความรู้เรื่องกฎหมาย ความบกพร่องการทำหน้าที่ของสื่อ ประชาชนยอมรับในชะตากรรมของตนเอง และ รู้เรื่องสิทธิแต่ไม่รู้หน้าที่ของตนเอง ทำให้เป็นปัญหาที่จะต้องรับแสวงหาทางเพื่อการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนอย่างเร่งด่วน รัฐบาลจึงควรมองเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ให้ประชาชนเข้าถึงเนื้อหาและนัยยะประชาธิปไตยให้มากขึ้นด้วยการสร้างกระบวนการประชาธิปไตยตั้งแต่วัยเด็กผ่านสถาบันทางการศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยม อุดมการณ์ และวัฒนธรรมประชาธิปไตย

คำสำคัญ: ปัญหาการเรียนรู้. ประชาธิปไตย. ประเทศไทย.

Abstracts

This article aims to analyze the knowledge and problems of democratic learning in Thailand. According to studies, it has been found that People lack knowledge of democracy because of the boredom of the people. Lack of motivation to participate in political activities. Purchasing Voice Permissions Inferiority of Educational Institutions Lack of promotion from the government seriously. Thai people do not love democracy. Legal knowledge Defective media act People accept their fate and know their rights but do not know their duties. It is a problem that will be seeking to promote the knowledge to the people urgently. The government should recognize the value of learning to give people access to the content and democratic notions by creating a democratic process from childhood through educational institutions to cultivate ideological values and democratic culture.

Keyword: Learning problems. democracy. Thailand

บทนำ

นับตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา หลังจากนั้น ในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จึงมีการขอพระราชทานพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองประเทศไทย ฉบับ พ.ศ. 2475 ซึ่งมีลักษณะเป็นรัฐธรรมนูญแต่เรียกว่าพระราชบัญญัติ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2550 ในมาตรา 87 บัญญัติว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน” ดังต่อไปนี้ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและ

ระดับท้องถิ่น2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมืองและจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชนรวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกระดับให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ 5) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรฐานต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน (นรนิติ เศรษฐบุตร, อ้างใน ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว, 2559 : 91)

เพราะฉะนั้น ประชาธิปไตย คือ รูปแบบการปกครองที่เชื่อในคุณค่าและความเท่าเทียมของบุคคล โดยมีประชาชนเป็นหัวใจสำคัญในการปกครอง อันหมายถึง “การปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” สำหรับรูปแบบของประชาธิปไตยที่รู้จักกันทั่วไปมีสองรูปแบบคือ ประชาธิปไตยทางตรง และประชาธิปไตยแบบตัวแทน แต่ในปัจจุบันด้วยเหตุผลเรื่องจำนวนประชากรที่มีมาก จึงไม่อาจนำประชาธิปไตยทางตรงของนครรัฐเอเธนส์มาใช้ได้ ดังนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันจึงเป็นรูปแบบตัวแทน ซึ่งประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยผ่านผู้แทนที่ตนเลือกตามวาระ โดยผู้แทนและรัฐบาลจากประชาชนนั้น ใช้อำนาจในการบริหารประเทศเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมภายใต้หลักกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน แต่การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้น ประชาชนจะต้องมีความเป็นพลเมือง (citizenship) และตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่ใช่เพียงการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือปล่อยให้การบริหารปกครองประเทศเป็นธุระของสถาบันการเมืองในรูปแบบตัวแทนเท่านั้น (อรณิข รุ่งธิปานนท์, มปป)

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับ 2540 และรัฐธรรมนูญฉบับ 2550 ได้ให้สิทธิและสร้างกลไกให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างมาก แต่การพัฒนาการเมืองภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับก็ยังไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร ด้วยมีข้อจำกัดในการนำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติ และประชาชนโดยทั่วไปยังไม่สามารถเข้าถึงโอกาสและช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดได้ เช่น ปัญหาเรื่องแนวคิดและการไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความล่าช้าในการดำเนินงานและการออกนโยบายของรัฐบาลที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองและความไม่พร้อมของประชาชน ความไม่พร้อมของภาครัฐ (อรณิข รุ่งธิปานนท์, มปป) เพราะฉะนั้น ความรู้ความเข้าใจและปัญหาการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชนจะมีฐานการศึกษาที่สูงแต่อุปนิสัยโดยส่วนยังมองประเด็นประชาธิปไตยเป็นเพียงส่วนของการเมืองเท่านั้นทำให้แรงจูงใจที่การประกอบอาชีพเพื่อการรายได้ยังคงได้รับอิทธิพลมากกว่ามาสนใจประเด็นทางการเมืองซึ่งผู้เขียนเห็นว่าปัญหาดังกล่าวน่าจะมีแนวทางสำหรับการส่งเสริมองค์ความรู้ประชาธิปไตยให้กับประชาชนได้มากขึ้น หากรัฐบาลมีความตั้งใจที่จะให้ประเทศเข้าถึงซึ่งนัยยะความหมายของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีแนวคิดหลักสำคัญ คือ หลักสิทธิเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักนิติธรรม หลักการใช้เหตุผล และหลักการยอมรับเสียงข้างมากที่ต้องเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย ประเทศไทยมีระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คนไทยจึงต้องเข้าใจเรื่องสิทธิเสรีภาพให้ถ่องแท้ จึงจะสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น

พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ก็ได้กำหนดให้นักเรียนทุกคนมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องประชาธิปไตยของประชาชนที่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย (ชินภัทร ภูมิรัตน, 2554 : คำนำ)

ประชาธิปไตยว่า หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยมีลักษณะที่สำคัญ (กรมการปกครอง, 2538), หน้า 18) ดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ และเป็นผู้ปกครองประเทศ
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรง หรือโดยอ้อม
3. เป็นการปกครองที่มุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุดนโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลจะต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่
4. ยึดเสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครอง
5. ประชาชนมีความเสมอภาคกัน และมีสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด
6. ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมรัฐบาลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

จรรยา สุภาพ (2535 : 17) กล่าวว่า “ประชาธิปไตยนั้น อาจมีความหมายแคบกับความหมายกว้าง ดังนี้ *ความหมายแคบ* หมายถึง การที่ประชาชนมีอำนาจในการปกครอง คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมกำหนดนโยบายต่าง ๆ ในการปกครอง เพื่อประโยชน์ของประชาชน นั่นเอง *ความหมายกว้าง* หมายถึง “การดำเนินชีวิตของประชาชนที่มีการยอมรับสิทธิและเสรีภาพ ความสำคัญและประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน โดยมีเหตุผลเป็นเครื่องนำทางเพื่อความผาสุกร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้บุคคลมีเสรีภาพในการปกครองตนเอง มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การใช้ทรัพย์สิน การศึกษาการสัมพันธ์ติดต่อกัน การเลือกนับถือศาสนา และการใช้ชีวิตตามความพอใจของตนเอง”

เพราะฉะนั้น หากมองแนวคิดเรื่องประชาธิปไตย จะมีความหมายสามลักษณะ คือ ประชาธิปไตยในฐานะอุดมคติ หรือในฐานะที่เป็นแนวความคิดทางการเมือง ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตและประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการเมือง” (กระมล ทองธรรมชาติ, 2531 : 117 – 122) และคณะกรรมการการปกครองที่อำนาจอธิปไตยทั้งอำนาจบริหารอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ เป็นของประชาชน ที่ใช้ทั้งโดยผ่านผู้แทนของตน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งสามารถสรุปความหมายโดยภาพรวมออกเป็น 3 ความหมาย ได้แก่

1. ความหมายเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นระบบความคิดทางการเมือง อุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นระบบความคิดทางการเมืองชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญกับหลักการ 3 ประการ ได้แก่ หลักมนุษยธรรมเป็นผู้มีสติปัญญารู้จักใช้เหตุผลรู้ดีชั่ว หลักสิทธิเสรีภาพ และหลักความเสมอภาคความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน

2. ความหมายเชิงรูปแบบการปกครอง แนวคิดพื้นฐานรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาจากความเชื่อที่ว่าประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ การปกครองตนเองจะดำเนินการโดยผ่านผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเลือกเข้าไปเป็นรัฐบาลโดยกรอบแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งถ้อยคำนั้นมาจากประชาชน หลักการที่สำคัญของประชาธิปไตย ได้แก่ หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักอำนาจอธิปไตยโดยปวงชน หลักอำนาจอธิปไตยเพื่อปวงชน หลักเหตุผลประชาธิปไตย หลักเสียงข้างมาก หลักความยินยอม หลักประนีประนอม หลักความเสมอภาค และ หลักเสรีภาพสังคม

3. ความหมายเชิงวิถีชีวิตของประชาชน หมายถึง การดำเนินชีวิตของประชาชน ในสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องเข้าใจในกฎกติกาของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขโดยการเรียนรู้ถึง

บทบาทหน้าที่และ เสรีภาพของตนเอง ตลอดจนการเคารพ ในเสรีภาพของผู้อื่นด้วยความเชื่อในคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนเท่าเทียมกัน มนุษย์ทุกคน มีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มีอิสรภาพ และร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เกิดความถูกต้องและประโยชน์สุขเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ วิธีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยจะยึดหลักความเสมอภาค เสรีภาพ ภราดรภาพ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์โดยใช้เหตุผลในการตัดสินปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างกัน รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีสติสัมปชัญญะปราศจากอคติ มีน้ำใจ สนใจกิจการบ้านเมืองและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง รู้จักประนีประนอมมากกว่าที่จะตั้งต้นเอาชนะกัน มองโลกในแง่ดี มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (สัญญา เคนาภูมิ และกชพร ประทุมวัน, 2558 : 183-184)

กล่าวได้ว่า คำว่าประชาธิปไตยที่ประชาชนจะเข้าใจได้ง่ายที่สุดก็คือจะเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของตนเองในฐานะพลเมืองของรัฐที่มีความเป็นเจ้าของพื้นที่ภายในรัฐย่อมมีสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างด้วยความสมัครใจที่ไม่กระทบต่อการละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมก็ตามเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด นโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลจะต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ผ่านความคิดเห็นที่มีพลังจากกลุ่มประชาชนจำนวนมากๆ เพราะฉะนั้น แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยประชาชนจะมีอำนาจในการควบคุมรัฐบาลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเพื่อปกป้องเสรีภาพของตนเอง และปฏิบัติตามกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่ไม่ขัดแย้งกับกลุ่มประชาชนที่ไม่เห็นด้วยในเรื่องนั้นๆ

ปัญหาการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชนในประเทศไทย

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองมาตั้งแต่ 2475 ซึ่งหมายถึงเมื่อ 85 ปีที่แล้วหากมองด้านระยะเวลาที่ประชาชนมีวิถีทางประชาธิปไตยน่าจะมีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยมีขึ้นน้อยแต่คำถามว่าทำไมในเมื่อประเทศไทยแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเกือบ 100 ปีแล้วประชาชนในประเทศจึงเรียนรู้ประชาธิปไตยได้น้อยมากหรือขาดความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวจนกลายเป็นปัญหาในการดำเนินชีวิตตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งในรอบ 85 ปีมีการรัฐประหารไม่ต่ำกว่า 20 ครั้งและมีรัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่า 20 ฉบับ และมีการเปลี่ยนตัวของผู้นำประเทศมีความถี่สูงมากในขณะเดียวกันหากไปเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้วประเทศไทยอยู่ในอันดับต้นๆ ของโลกในเรื่องการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้การเรียนรู้ของประชาชนจึงอยู่ในวงจำกัดที่มองการเมืองการปกครองเป็นของนักการเมืองหรือเป็นของคนเพียงบางกลุ่มจึงไม่ต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับความวุ่นวายที่เกิดขึ้นมุ่งหน้าประกอบอาชีพดีมากกว่าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยที่สลับซับซ้อนอย่างมาก หากศึกษาข้อมูลในรอบหลายปีที่ผ่านมาก็ยังมีการซื้อสิทธิขายเสียงให้เห็นกันอยู่ทั่วไปและหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการใช้สิทธิที่เกินกว่าคำว่าประชาธิปไตยโดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจ มีตำแหน่ง มียศถาบรรดาศักดิ์เดิม และมีเงินทอง เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้ใช้สิ่งที่ตนเองมีอยู่ไปในทางมิชอบกันมากขึ้นจนกลายเป็นความเบื่อหน่ายของประชาชนในเรื่องประชาธิปไตย และหากมองให้ลึกลงไปผู้ที่การศึกษาแม้ว่าจะมีความรู้ในเรื่องประชาธิปไตยก็ไม่สามารถปฏิบัติตามแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยได้ ยิ่งมีความพยายามในการปกปิดกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทำให้การเรียนรู้ประชาชนกลับมีปัญหาในหลายๆ ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก ความเบื่อหน่ายทางการเมืองของประชาชน เพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองบ่อยๆและมากจนเกินไปจนกลายเป็นความเคยชินในการวิถีทางแบบซ้ำๆซึ่งแม้ว่าจะไม่ถูกต้องก็ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นที่ประชาชนยอมรับและทำใจกับการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองจะต้องไปเลือกตั้งใหม่ เป็นต้น จนในที่สุดสถิติการใช้สิทธิในการเลือกตั้งน้อยลงไปทุกๆ ครั้ง

ประเด็นที่สอง ขาดแรงจูงใจการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หากมองในเชิงผลประโยชน์ของประชาชนจะทำให้เห็นสภาพของการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองที่อาศัยประชาชนเป็นฐานที่สำคัญ เช่น เมืองพระคหนึ่งได้อำนาจไว้อีกฝ่ายหนึ่งก็พยายามใช้ฐานของประชาชนในการปลุกปั่นให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองจนกลายเป็นประเด็นความขัดแย้งซึ่งเมื่อประชาชนรับรู้ว่าเป็นประชาชนถูกหลอกอยู่ร่ำไปจึงไม่อยากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกจนกลายเป็นว่าประชาชนจะต้องดำรงชีวิตภายใต้อาชีพดีกว่าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มองไม่เห็นผลประโยชน์ของตนเอง

ประเด็นที่สาม การซื้อสิทธิ์ขายเสียง รอบของการเลือกตั้งแต่ละครั้งพรรคการเมืองต่างฝ่ายก็พยายามใช้กลยุทธ์เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนที่ชนะคู่แข่งเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการเมืองจนกลายเป็นประเด็นที่มีของการซื้อสิทธิ์ขายเสียงให้เห็นอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองโดยเฉพาะในพื้นที่รอบนอกหรือพื้นที่ชนบท บางครั้งก็มีการเปลี่ยนที่บัตรเลือกตั้งหลายพรรคการเมืองก็ใช้เงินจำนวนเพื่อซื้อเสียง บางพรรคก็ใช้นโยบายขายฝันแบบลมๆแล้งๆสร้างวิมานในอากาศให้กับประชาชนที่จะร่ำรวยทางการเงิน บางพรรคก็มอบถนนบ้าง ศาลาบ้าง การจัดทำโครงการต่าง ๆ ให้บ้าง ผลประโยชน์ประเภทอื่นๆ บ้าง เป็นต้น ซึ่งฝ่ายประชาชนจะปฏิเสธก็ยากผู้ที่ได้รับก็คือหัวหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียเองที่เอื้ออำนาจการเลือกตั้งให้กับพรรคการเมือง เป็นต้น ทำให้เห็นว่าการซื้อสิทธิ์ขายเสียงจะรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปฝ่ายประชาชนจึงคิดว่าได้บ้างดีกว่าไม่ได้อะไรเลยเพราะเมื่อหมดฤดูกาลเลือกนักการเมืองจะไม่ค่อยสนใจประชาชนอีกแล้ว

ประเด็นที่สี่ ความอ่อนด้อยของสถาบันทางการศึกษา ในรอบ 80 ปีมีบางช่วงเท่านั้นที่บทบาทของสถาบันการศึกษาและนักศึกษาสามารถเข้ามาสร้างเข้มข้นให้การต่อสู้ทางการเมืองจนกลายเป็นการเสียเลือดเสียเนื้อของนักศึกษาไปจำนวนมากและในรอบ 30 ปีที่ผ่านมาจึงเป็นเรียนที่สำคัญในการผลักดันให้นักศึกษาหลงประเด็นไปกับความทันสมัยของสังคมที่ไม่ต้องมาสนใจกิจกรรมทางการเมืองจนกลายเป็นความอ่อนของสถาบันทางการศึกษาที่ไม่พยายามปลุกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองให้กับนักศึกษาอีกแล้วซึ่งดูได้จากการเข้าร่วมการต่อสู้จะมีเพียงประชาชนบางส่วนแต่ขาดพลังของสถาบันทางการศึกษาอย่างเห็นได้ชัดซึ่งมีเพียงนักศึกษาสายรัฐศาสตร์ที่มีความรู้ลึกอยากเข้าร่วมแต่ยังขาดจิตสำนึกรักประชาธิปไตยที่ถูกต้องโดยเฉพาะการสิทธิทางการเมืองจนกลายเป็นความรุนแรง

ประเด็นที่ห้า ขาดการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง แน่นนอนว่าการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในเรื่องประชาธิปไตยมากเท่าไรจะกลายเป็นปัญหาเชิงการบริหารงานโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการสั่งการโดยไม่เป็นธรรมหากประชาชนมีความรู้ในการใช้สิทธิมากขึ้นภาครัฐจะทำงานที่ไม่ถูกต้องได้ยากขึ้นตามไปด้วย แม้ว่าจะมีส่งเสริมประชาสัมพันธ์แต่ก็อยู่ในวงจำกัดยังไม่เข้าถึงทุกพื้นที่ของประเทศโดยเฉพาะในชนบทที่ยังมีการศึกษาที่ยังน้อย อีกทั้งงบประมาณจำนวนถูกใช้ไปเพื่อการพัฒนาประเทศที่มีค่าคอมมิชชั่นมากกว่าใช้ไปเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้เรื่องประชาธิปไตย

ประเด็นที่หก คนไทยขาดจิตสำนึกรักประชาธิปไตย เพราะการเปลี่ยนแปลงการปกครองมิได้หมายความว่า จะเปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติของคนไทยได้ เช่น แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาแล้วไม่ต่ำกว่า 80 ปีแต่ประเทศไทยยังมีเรื่องระบบอุปถัมภ์อยู่ ยังมีเรื่องเจ้าขุนมูลนายอยู่ ยังมีเรื่องไพร่อยู่ ยังมีเรื่องชนชั้นอยู่ ยังมีเรื่องอำนาจมีอยู่ ยังมีเรื่องอิทธิพลอยู่ เป็นต้น ซึ่งประเด็นเหล่านี้ย่อมทำลายจิตสำนึกที่ดีให้กับประชาชนจนกลายเป็นการสร้างค่านิยมในการส่งบุตรหลานให้เป็นใหญ่เป็นโตเพื่อเข้าไปมีอำนาจหรือเป็นข้าราชการที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดีอยู่อย่างนั้นสุดท้ายก็กลายเป็นผู้รับประโยชน์จากนายทุนหรือนักการเมืองต่อไป

ประเด็นที่เจ็ด ความรู้เรื่องกฎหมาย จนกลายเป็นปัญหาในระดับประเทศโดยเฉพาะผู้ที่ใช้กฎหมายต่อประชาชนผู้ไม่รู้กฎหมายที่สามารถกลั่นแกล้งประชาชนให้เกิดโทษได้ในลักษณะต่างๆ อีกทั้งการเข้าถึงประเด็นการใช้สิทธิเพื่อการต่อสู้ที่รัฐใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมก็ต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ด้านกฎหมายเมื่อใช้นักกฎหมายก็ต้องมีเงินในการว่าจ้างซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะไม่สามารถกระทำได้ในการจ้างทนายเพื่อการต่อสู้เพื่อไม่มีเงินมากพอ ซึ่งหาก

เปรียบเทียบกับผู้ที่รู้กฎหมายกับผู้ที่ไม่รู้กฎหมายอย่างไหนมีมากกว่าก็จะตอบได้ว่า ผู้ที่ไม่รู้กฎหมายมีจำนวนมากมายักทำให้ประชาชนจึงตกอยู่ในสภาพจำยอมต่อการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรมมาตลอดแม้ว่าจะมีหน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยในการดูแลแต่หน่วยเหล่านั้นกลับมีศักยภาพที่ขึ้นอยู่กับผู้ที่มีเงินหรือมีอำนาจทางการเมืองจนกลายเป็นว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่ไกลจากประชาชนอย่างมากไม่ว่า 80 ปี หรือ 100 ปีก็ตาม

ประเด็นที่แปด ความบกพร่องการทำหน้าที่ของสื่อ การเกิดขึ้นของกระบวนการของสื่อมาจากนายทุนที่มีเงินและผลประโยชน์ร่วมกันเพราะหากไม่มีเงินก็ไม่สามารถสร้างหรือผลิตสื่อได้ทำให้การสื่อจำนวนมากน้อยที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของนายทุนระดับประเทศหรือตกอยู่ภายใต้พรรคการเมือง นอกจากนี้แม้ว่าสื่อของรัฐจะมีอยู่บ้างแต่ถูกควบคุมด้วยพรรคการเมืองในฝ่ายรัฐบาลจึงเท่ากับว่าการทำหน้าที่ของสื่อจะขาดความอิสระในการนำเสนอข่าวสารบ้านเมืองไปตามความเป็นจริง ซึ่งแม้ว่าหลายสถานการณ์จะสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ก็เพื่อสร้างความหวังว่าสื่อยังมีความชอบธรรมแต่หากเป็นเรื่องผลประโยชน์ใหญ่สื่อจะไม่ค่อยมองประชาชนมากนักแต่จะมองถึงการเอาตัวรอดในเชิงธุรกิจของตนเองมากกว่า

ประเด็นที่เก้า ประชาชนยอมรับในชะตากรรมของตนเอง ที่ถูกผูกติดอยู่ความเชื่อทางศาสนาถึงแม้ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นกับตนเองเมื่อหมดหนทางต่อสู้แล้วจึงยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นหรือยอมรับในการชะตาที่ตนเองเป็นผู้ก่อหรือไม่ได้ก่อก็ตามอันเป็นสภาพการจำยอมต่อการเอารัดเอาเปรียบจากผู้ที่มีอำนาจมากกว่าที่เห็นกันโดยทั่วไปซึ่งประเด็นดังกล่าวด้วยอุปนิสัยของคนไทยที่ไม่ชอบการแข่งขันหรือการต่อสู้เพื่อหวังการเอาชนะแม้ว่าตนเองจะรู้ว่าไม่ชอบธรรมก็ตามยอมที่รับสิ่งต่างๆ ไว้ด้วยตนเอง เพราะฉะนั้น ผู้ที่มีอำนาจจึงเอาดีใส่ตัวเอาชั่วให้กับประชาชนมาโดยตลอด อ้างความต้องการของประชาชนมาตลอดจนกลายเป็นวัฒนธรรมของประชาธิปไตยในประเทศไทยและสุดท้ายประชาชนก็ต้องยอมรับในชะตากรรมมาตลอดด้วยเช่นกัน

ประเด็นที่สิบ รู้เรื่องสิทธิแต่ไม่รู้หน้าที่ของตนเอง เป็นประเด็นใหญ่ที่นักวิชาการพยายามบอกกล่าวถึงทัศนคติและค่านิยมของคนไทยที่ไม่ได้อาศัยความรู้เรื่องประชาธิปไตยแต่อาศัยความชอบส่วนบุคคลมาใช้ในการดำเนินชีวิตไปตามสิทธิทางประชาธิปไตยมากกว่าการปฏิบัติหน้าที่ทางประชาธิปไตยที่มีหลายต่อหลายที่ประชาชนและพรรคการเมืองจะอ้างสิทธิของตนเองเพื่อให้ได้มากซึ่งประโยชน์แต่ขาดซึ่งการทำหน้าที่ในความเป็นพลเมืองที่ดี ที่เหมาะสมกับรูปแบบการปกครอง เช่น หน้าที่ในการรับใช้ชาติแต่หนีทหารโดยเฉพาะกลุ่มคนรวยๆ สิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้งแต่กลับไม่ไปใช้สิทธิแต่กลับมาเรียกร้อง สิทธิในการเรียกร้องทางกฎหมายแต่ใช้ศาลเตี้ยจัดการปัญหาสิทธิในการประกอบอาชีพอย่างสุจริตแต่กลับไปประกอบอาชีพผิดกฎหมายบ้านเมือง เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ตลอดระยะเวลา 85 ปี ของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองของประเทศไทยมิได้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและเอื้อประโยชน์ต่อสิทธิ เสรีภาพ และภราดรภาพให้กับประชาชนมากนักทำให้ความรู้สึกของประชาชนภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยดูห่างเหินไปจากความเป็นจริงในการดำเนินชีวิตตามหลักการ ตามอุดมการณ์ที่ถูกต้องหรือในทางกลับกันปัญหาการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชนในประเทศไทยยังคงมีอย่างต่อเนื่องและยากต่อการเสริมสร้างให้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ที่ควรจะเป็น ซึ่งเมื่อศึกษาและวิเคราะห์แล้วจะพบถึง 10 ประเด็น ได้แก่ ความเปื้อนหนายทางการเมืองของประชาชน ขาดแรงจูงใจการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การซื้อสิทธิขายเสียง ความอ่อนด้อยของสถาบันทางการศึกษา ขาดการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง คนไทยขาดจิตสำนึกรักประชาธิปไตย ความรู้เรื่องกฎหมาย ความบกพร่องการทำหน้าที่ของสื่อ ประชาชนยอมรับในชะตากรรมของตนเอง และ รู้เรื่องสิทธิแต่ไม่รู้หน้าที่ของตนเอง ทำให้เป็นปัญหาที่จะต้องรับแสวงหาทางเพื่อการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนอย่างเร่งด่วน

การส่งเสริมความรู้เข้าใจของประชาชนในเรื่องประชาธิปไตยจะต้องมองไปที่สาเหตุและพฤติกรรมจำเจของประชาชน รวมไปถึงพฤติกรรมของภาครัฐ และพรรคการเมืองที่แม้ว่าจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เรื่องประชาธิปไตยแต่กลับมีพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามมาตลอด ดังนั้น การปฏิรูปค่านิยม อุปนิสัยและวัฒนธรรมทางประชาธิปไตยควรจะเริ่มด้วยความรู้สึกร่วมกันมาส่วนร่วมจากประเด็นการพัฒนาประเทศทุกมิติที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมอย่างเห็นได้ชัดประเด็นใดที่ถูกนำเสนอจากประชาชนจะต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ เช่น ประเด็นการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ประเด็นความเหลื่อมล้ำและความเท่าเทียม ประเด็นการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมโดยตรง ประเด็นการใช้สิทธิและหน้าที่ไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้จะต้องสร้างบรรทัดทางกฎหมายระหว่างคนจนกับคนรวย ผู้ที่อำนาจกับประชาชน ที่ไม่มองตัวเงินเป็นใหญ่แต่มองประชาชนเป็นใหญ่ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยจะต้องอาศัยองค์ความรู้จากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่มีประชาธิปไตยที่เข้มแข็งจะทำให้ปัญหาการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชนในประเทศไทยลดน้อยลงไป และยังสามารถเพิ่มความเข้มข้นและพลังจากประชาชนในการปกป้องประชาธิปไตยได้

บรรณานุกรม

- กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ. **หลักประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- กรมการปกครอง. **เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงมหาดไทย, 2538.
- ชินภัทร ภูมิรัตน. **การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมค่าย**. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554.
- จรรยา สุภาพ. **ระบบการเมืองเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2535.
- ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว. **ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์**. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. ปีที่ 3. ฉบับที่ 2. พฤษภาคม - สิงหาคม 2559 : 91.
- สัญญา เคนาภูมิ และกษพร ประทุมวัน. **วิถีประชาธิปไตยของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**. วารสาร วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์. ปีที่ 5. ฉบับที่ 2. กรกฎาคม-ธันวาคม 2558 : 183-184.
- อรณิษฐ์ รุ่งธิปานนท์ **วิทยากรชำนาญการพิเศษ** กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ. **ประชาธิปไตยทางตรงสมัยใหม่กับการเมืองภาคประชาชน**. มปป. (เอกสารอัดสำเนา).